

מדוע אין בחג השבועות מצוה מיוחדת?

לכל חג יש את מצוותיו המיוחדות הנוהגות בו, חוץ מאשר חג השבועות, יום מתן תורה, שאין בו כל מצוה מיוחדת לעשות.

מדוע השתנה חג מתן תורה משאר המועדים?

נראה לומר, שיום מתן תורה הוא יום בו אנו צריכים להגביר בנפשנו את הכרת ערך התורה, ולא לעשות מעשים!

מה שמתבקש ביום זה, הוא לא לעשות מעשי מצוה, בדומה לשאר המועדים, אלא לעשות את נפשנו ראויה לקבל את התורה, כי רק בעקבות קבלת התורה התחייבנו בעשיית המצוות המעשיות.

עם ישראל נעשה ראוי לקבל את התורה רק בעקבות הקשר האמיץ שנוצר בינו ובין הקב"ה. הקשר הזה נהיה מכח ההערכה הגדולה של עם ישראל לתורת ה', כאשר הכריז כל העם "כל אשר דבר ה' - נעשה ונשמע".

אם אין הערכה לתורה, אין קשר אליה, וממילא אין דביקות להקב"ה. ההערכה הזאת צריכה להיות בהירה ומושרשת בעומק נשמת האדם, כי היא הבסיס לכל מעשינו ודבקותנו בהקב"ה.

יגיעה בתורה היא הסימן להערכתה. וככל שאדם יגע יותר בתורה, סימן הוא שההערכתו לתורה גדולה יותר.

גם הסייעתא דשמיא בלימוד התורה, בהבנתה, וביכולת להגיע לעומקה ולאמיתה של תורה, הכל הוא לפי העמל שמשקיע האדם בתורה.

יום מתן תורה הוא היום בו אנו צריכים לשוב ולחזק את הכרתנו והבנתנו עד כמה גדול ערכה של תורה. ואז, תהיה עבודת המצוות

שלנו בשלימות, והקשר שלנו לתורה ולהקב"ה יהיה קשר אמיתי וחזק!

כאשר אנו יודעים להעריך את התורה, אנו מאושרים ושמחים, ויכולים להביע את רגשות שמחת נפשנו ולומר "אשרינו מה טוב חלקנו".

וכך שנינו במסכת פסחים [סח ב]:

תניא, רבי אליעזר אומר: אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה. רבי יהושע אומר: חלקהו, חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש. ואמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו, כתוב אחד אומר [דברים טז] "עצרת לה' אלהיך", וכתוב אחד אומר [במדבר כט] "עצרת תהיה לכם". רבי אליעזר סבר: או כולו לה' או כולו לכם. ורבי יהושע סבר: חלקהו, חציו לה' וחציו לכם.

אמר רבי אלעזר: הכל מודים בעצרת דבעינן נמי "לכם". מאי טעמא? - **יום שניתנה בו תורה הוא.**

אמר רבה: הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם. מאי טעמא? - [ישעיהו נח] "וקראת לשבת ענג".

אמר רב יוסף: הכל מודים בפורים דבעינן נמי לכם. מאי טעמא? [אסתר ט] "ימי משתה ושמחה" כתיב ביה.

השמחה בתורה בחג השבועות היא **תוצאה** מהכרתנו בערך התורה ובזכות הגדולה שזכינו לקבלה, ללומדה, ולקיימה.

ולכן, הכל מודים בעצרת דבעינן נמי "לכם", כי את הביטוי המעשי לשמחת קבלת התורה נותן האדם בסעודה של שמחה, כי כאשר יש שלימות רוחנית צריך לבטא זאת בשמחה גופנית.

רק באמצעות התורה יכול האדם להגיע לשלימות. וכאשר מגיע האדם לשלימות על ידי התורה, זוכה האדם לשמחה שלימה, לשמחת

השלימות ולשמחת התורה, וכל זאת בתורת "מידה כנגד מידה" – שמחה שלימה כנגד השלימות בתורה!

אם נעמיק בענין עוד, נווכח כי השמחה בחג השבועות, בשבת, ובפורים יסודן אחד הוא - זמן של שלימות.

הרגשת השלימות מביאה את האדם לשמחה הכי גדולה שתיתכן, אך אין אדם יכול לחוש בהרגשת שלימות אלא כאשר הוא חש שלימות בתורה.

ולכן, כאשר מגיע האדם לשלימות, הוא צריך להביע את שמחתו כדי להראות לכל את הערכת שלימות עצמו, ואחר כך, את הכרת הטוב שיש לו כלפי בורא עולם על הזדמנות השלימות שניתנה לו.

השבת היא יום שנשלמה בו הבריאה, ולכן שמחים אנו בו בשמחה גשמית, בעונג ובמנוחה על שזיכנו הקב"ה בשלימות הבריאה.

עצרת, יום מתן תורה, גם הוא יום שלימות של קיום העולם, כי כל הארץ לא שקטה עד שקיבל עם ישראל את התורה, ועמודיה היו רופפים ותלויים ברצון עם ישראל להסכים לקבל את התורה. נמצא, שיום זה הוא ה"מכה בפטיש" של הבריאה.

ופורים הוא יום קבלת התורה מאהבה, שהוא השלימות האיכותית של קבלת התורה.

ולכן חג מתן תורה הוא כה חשוב, כי בו אנו מבטאים את רצוננו ואת שמחתנו בשלימות הנובעת מן התורה. ולכן, אין ביום זה מצוות מעשיות המסמלות את מהות החג, כי חג השבועות אינו יום של סמל המתבטא במעשים ובחפצי מצוה, אלא יום של הכרת המציאות, של רגשות הלב, של הבנת השכל, כמה גדול הוא ערכה של תורה.

משמעות כפיית הר כגיגית

אם נתבונן יותר לעומק, נווכח ש"כפיית ההר כגיגית" במעמד הר סיני לא היתה מושג של הכרחה ואיום, אלא היא היתה ההכרה המוחלטת של עם ישראל שכל קיום העולם תלוי בקבלת התורה על ידם. כי אם אין ישראל מקבלים את התורה, הרי אין להקב"ה כל ערך בבריאה, לפי שכל כולה נועדה רק כדי שיקבלו ישראל את התורה.

אפשר להמשיל זאת לפועל שהתקבל לעבודה בתנאי שיעבוד כראוי ויגיע בזמן לעבודתו. ומיד ביום הראשון הוא איחר לעבודה והתעצל בעבודתו. כאשר רצה בעל הבית לפטרו מן העבודה, הוא עמד וטען נגדו: אתה כופה אותי לעבוד!...

כך גם הקב"ה הבהיר לעם ישראל שקבלת התורה על ידם היא מטרתו, לפי שכל הבריאה מיועדת עבורם בעבור שישמרו תורתו. ואם לאו, אין לעולם קיום. כי העולם שייך להקב"ה, והוא הקובע לשם מה הוא קיים, ואם רצונם אחרת מרצונו, אין הוא כופה אותם לעשות רצונו, אלא הכפיה מתבטאת בכך שאין אינם מוכנים לעשות רצונו, אין הוא רוצה בקיום העולם כלל.

קבלת עול מלכות שמים במסירות נפש

נמצינו למדים, שקיום העולם תלוי בקיום התורה על ידי עם ישראל, לפי שקיום התורה על ידי עם ישראל זהו כל רצונו של הבורא בבריאה. ולכן, יכולים אנו להבין כיצד הבעת הרצון שלנו לקיים את רצון ה' חשובה לפנינו כל כך, עד שהיא נחשבת באופנים מסויימים כעשיה בפועל!

הרמח"ל מביא שיש הרבה מקומות בתפילה שצריכים לקבל בהם עול מלכות שמים תוך הסכמה למסור את נפשו.

בספר יסוד ושורש העבודה מבואר כי הסכמה זאת למסור את הנפש בלב שלם, על אף שהיא אינה מתבצעת בפועל, הרי היא נחשבת לפני

הקב"ה כאילו קיימנו בפועל, וכמו שאומר הזוהר על דברי דוד המלך בספר תהילים [פרק מד] "כי עליך הורגנו כל היום", שכך אמר דוד: אנו נהרגים עליך כמה וכמה פעמים, כל היום, בכל פעם שאנו מקבלים על עצמנו עול מלכות שמים ומוכנים למסור את נפשנו, לההרג על קדושת שמך.

כל כך חשובה ההסכמה הזאת לפני הקב"ה, עד שהוא מחשיב זאת כאילו מסר האדם את נפשו ממש.

אמנם, מסירת הנפש בפועל היא גדולה מזאת, אך גם ההסכמה בלב פועלת אור גדול בנפש האדם, ומרוממת אותו מאד, וזה גם תיקון גדול בכל העולמות. ולכן כל העושה זאת, נהיה רצוי לפני הבורא.

לאור הדברים האלה, מובן מאד כי גם מי שרצה לעשות מצוה, ונאנס, ולא עשאה, מקבל עליה שכר כאילו עשאה.

כי של מעשי האדם תלויים בסיעתא דשמיא, ואם אדם רצה לעשות מצוה וזימן לו הקב"ה אונס, ולא יכל האדם לעשותה, הרי האדם מצידו נחשב כמי שעשה את המצוה בשלימותה.

וכך כתב רבינו יונה בספר שערי תשובה [שער ב ד"ה י כאשר]

אמרו (אבות דרבי נתן פרק כב): כל שמעשיו מרובים מחכמתו - חכמתו מתקיימת, שנאמר (שמות כד, ז): "נעשה ונשמע".

ביאור הדבר: כי האיש אשר קבל על נפשו בלב נאמן לשמור ולעשות על פי התורה אשר יורהו ועל פי המשפט אשר יאמרו לו היושבים על המשפט, יש בידו מן היום הזה שכר על כל המצות, על אשר שמעה אזנו מדברי התורה ותבן להם,

ועל הדברים אשר לא גלו אזנו עליהם, עדנה וצדק לבש, וקנה זכות על הנגלות אליו ועל כל נעלם מעיניו, ואחרי זאת יום ים ידרוש וישקוד על דלתות מוכיחיו, וישכיל מכל מלמדיו.

ונמצא האיש הזה מעשיו מרובים מחכמתו, כי לא ידע את הדבר, והנה שכרו אתו, וכענין מה שאמרו ישראל בסיני "נעשה ונשמע", שהקדימו קבלת המעשה על נפשם לפני השמיעה. ובענין אחר לא יתכן שיהיו מעשי האדם מרובים ממה שהוא יודע.

יסוד הדברים הוא, כי הקב"ה העניק לכל אדם ואדם כוחות מסויימים המיועדים עבורו במיוחד, ועליו להשקיע אותם לפי מה שהקב"ה רוצה. ולכן, צריך האדם לפעול עם כוחותיו המיוחדים מתוך הכרה למלא את רצון בוראו. ואז, גם מה שאין הוא יכול לעשות במלואו, כרצונו, נחשב לו בעיני הקב"ה כאילו מילא את תפקידו לעשות כרצון ה'.

ואת היסוד הזה אנו מוצאים גם בהסברו של האור החיים הקדוש על הפסוק "אלו שני חיי שרה", שעל הצד שהיא נפטרה לפני הזמן שנקבע לה [משום ששמעה על עקידת יצחק בנה], מגלה כאן הפסוק שנחשבים לה כל ימי שנותיה שהיתה צריכה לחיות בהם כאילו היא חיה אותם במלואם, וקיימה בהם את תפקידה לפי רצון ה'.

וזה גם הביאור בדברי חז"ל ש"אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוון לבו לשמים". שגם אדם שאין לו בראשו שכל בהיר ומבריק כחבירו, עליו להעריך את כוחותיו לפי מה שחננו הקב"ה ולפעול לפיהם, ואז הוא רצוי לפני הקב"ה כמו מי שחכם ונבון ממנו.

ההערכה העצמית של האדם צריכה להיות לפי הנתונים שלו, ואם הוא זוכה לעשות את רצון ה' בשלימות לפי כוחותיו, ראוי הוא לשמוח בשלימות, ולומר כמו כל מי שהוא אחר שמוכשר ממנו – אשרינו מהטוב חלקנו!

ויתכן לומר, שזהו גם ביאור דברי הרמב"ם בהלכות תשובה [פרק ה הלכה ב], שכתב: כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם, או חכם או סכל או רחמן או אכזרי או כילי או שוע, וכן שאר כל הדעות, ואין לו מי שיכפהו ולא גוזר עליו ולא מי שמושכו לאחד משני הדרכים, אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאי זו דרך שירצה,

והיינו, גם אם לא יגיע האדם בפועל לדרגתו הגבוהה של משה רבינו, יכול הוא להגיע אל דרגת השלימות שהיתה למשה רבינו במיצוי כל כוחות הנפש והגוף בשאיפה לעשות רצון ה'!

כי הקב"ה מחשיב את שאיפתו האמיתית של האדם לעשות את רצון ה', כאילו עשה אותה.

ולכן, עיקר עבודת ה' בחג השבועות היא – להכיר באופן ברור ומעמיק את ערך השלימות שמגיעים אליה רק באמצעות לימוד התורה.

ומתוך ההכרה הזאת, לבוא לידי שאיפה אמיתית - לגדול ולהגיע לשלימות בתורה, ולהביע את גודל שמחת לבנו על שזיכנו הקב"ה ללמוד תורה, ולהשתלם בה.

תכלית יציאת מצרים – "ושכנתי בתוכם"

רגילים אנו לחשוב כי תכלית יציאת מצרים היא קבלת התורה בהר סיני, אך המדרש תנחומא [פרשת בחוקותי סימן ג] אומר שיש ליציאת מצרים תכלית יותר גבוהה, וזה לשונו:

"אם בחקתי תלכו" - מה כתיב שם? – "ונתתי משכני בתוכם". אם תקיימו מצותי, מניח אני את העליונים וארד ואשכון ביניכם, שנאמר (שמות כט) "ושכנתי בתוך בני ישראל", **שעל מנת כן יצאו ממצרים שיעשו את המשכן ותשרה שכינה ביניהם.** שנאמר (שם), "וידעו כי אני ה' אלהיהם, אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים - לשכני בתוכם".

ואם יעשו רצוני, אין שכינתי זזה מביניהון. למה? - אמר רבי אמי: נתאוה הקב"ה כשם שיש לו דירה למעלה שיהא לו כך דירה למטה, שכך הוא אומר לאדם הראשון: **אם זכית, כשם שאני מלך על העליונים, כך אעשה אותך מלך על התחתונים!**

והוא לא עשה כן, אלא, כיון שחטא, סלק שכינתו ממנו.

כיון שעמדו ישראל, אמר להם הקב"ה: לא יצאתם ממצרים אלא על מנת שתעשו לי משכן ואשרה שכינתי ביניכם, שנאמר (שמות כה) ועשו לי מקדש.

לדברי התנחומא, כל תכלית הבריאה היתה - רצונו של הקב"ה שתהיה לו דירה בתחתונים, לשכון בקרב האדם. ואז, אם היה האדם ראוי לכך, ונוהג כראוי, היה האדם נחשב כמלך בתחתונים, כיון שהקב"ה השרה שכינתו בו. אך כיון שחטא אדם הראשון, נסתלקה ממנו השכינה, ומעתה היה הקב"ה מצפה לעם ישראל, להשרות שכינתו בתוכם, ולתכלית הזאת הוא הוציאם ממצרים!

לאור זאת, קבלת התורה לאחר יציאת מצרים נועדה כדי שיהיו בני ישראל ראויים לתכלית הבריאה, להשראת השכינה בתוכם, ומעתה מקום שכינתו של הקב"ה הוא רק בקרב בני ישראל, ולא בקרב בני אומות העולם.

ונראה להוסיף ולומר, שזו היא כוונת הכתוב "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", דהיינו, כדי שיהיה האדם ראוי שתהיה שכינת הקב"ה בקרבו, הרי הוא צריך להיות "בצלמנו כדמותנו". ומשנכשל האדם הראשון, ניטלה ממנו שלימות המעלה של "בצלמנו כדמותנו", ואין כל בני האדם הנולדים ממנו ראויים למעלה זאת בשלימותה, אלא רק עם ישראל שזכו לקבל את התורה, ונעשו בכך ראויים להיות שלמים במעלת "בצלמנו כדמותנו", כדי שיהיו להשראת השכינה בתוכם.

נמצינו למדים, כי תכלית יציאת מצרים, תכלית התורה, ותכלית הבריאה כולה, היא השראת השכינה בתחתונים.

ומכאן צריך כל אדם מישראל להכיר את ערך עצמו ואת מעלתו העצומה.

שהרי התאווה הקב"ה לשכון בתוכו, וזו היא מטרתו בבריאת העולם!
ולמטרה זאת הוא נתן לנו את התורה, ועשה אותנו "בצלמו כדמותו".

התורה היא "תכנית הבריאה". ומי שהוגה בה ועמל על לימודה, הרי
הוא זוכה להכיר באופן בהיר ומוחשי את תכלית האדם בעולמו,
ומקדש עצמו באמצעות התורה להיות ראוי להשראת השכינה בקרבו.
ושמחה עד אין קץ ממלאת את כל אישיותו, בIODעו כי הוא, הנוצר
ב"דמותו כצלמו", מהווה את מקום דירת השכינה בעולם.

דרכים להצלחה בלימוד התורה

**מ"ח קנייני התורה הם הקובעים, בעיקר, את הצלחת הלימוד, ולא
הרמה השכלית**

**המשנה במסכת אבות [ו ה], מונה את ארבעים ושמונה קנייני התורה,
הכוללים מידות טובות, התמדה והתמסרות ללימוד, אך אין בה זכר
לרמה השכלית של הלומד.**

כי בניגוד לשאר החכמות, תורתנו הקדושה, חכמת ה' יתברך היא, וכדי
להשיג אפס קצהו מחכמתו של הבורא, הגנוזה בתורתו, צריכים
"סייעתא דשמיא" מיוחדת ממנו.

ארבעים ושמונה קנייני התורה הם הם הדברים שעל ידם אפשר לזכות
באותה סייעתא דשמיא, ואין רמתו השכלית של הלומד נכללת בהם.

אכן, מלבד מ"ח הקניינים המבוארים במשנה, מוצאים אנו בדברי חז"ל
עצות והדרכות נוספות כיצד לזכות ללימוד תורה כהלכה, ולהלן
יבוארו כמה מהן.

הכרת ערך הלימוד

שנינו בפרקי אבות [ג ז]: המהלך בדרך ושונה, ומפסיק ממשנתו ואומר: מה נאה אילן זה – מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו.

ולכאורה, ענין זה צריך ביאור, מדוע מתחייב בנפשו מי שבאמצע לימודו מתפעל מהעולם היפה שיצר הקב"ה?

ונראה לומר בביאור הדבר, שאם היה הלומד מעריך כראוי את חשיבות הלימוד, הוא היה עוסק בו באופן כזה ששום דבר אחר לא היה מושך את עינו ואת תשומת לבו.

התפעלותו מהאילן הנאה, גם אם היא בגדר של התפעלות בבחינת "מה רבו מעשיך ה'", נובעת מכך שאין הוא מכיר כראוי את ערכה הגדול של תורה. ועל חסרון זה, של אי הכרת ערכה של תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו הוא מתחייב בנפשו.

גם בנוסח ברכת התורה [שלפני קריאת שמע], אנו מבקשים "ותן בלבנו - להבין ולהשכיל", כי כל בקשתנו לבינה ולשכל היא אך ורק כדי ללמוד וללמד את תורת ה', ולא לצורך דבר אחר.

ולכן, אדם היודע את ערך לימוד התורה, מקדיש את כל זמנו ללימוד, אינו מבזבז את הזמן, ובעת הלימוד הוא אינו מסיח דעתו מלימודו.

וכך אמר רבי טרפון במסכת אבות [ב טו]: היום קצר, והמלאכה מרובה... ובעל הבית דוחק.

הקב"ה, שהוא ה"בעל הבית", "דוחק" בנו כל הזמן לטובתנו, שלא נאבד זמננו לבטלה. משום שהוא היודע עד כמה יכול האדם, בכל רגע ורגע מהחיים, להתעלות, להתקדם, ולזכות בחיי נצח. ולכן הוא "דוחק" בנו לנצל את זמננו הקצר והיקר כדי שנפיק ממנו את הצלחת החיים האמיתית, במלואה.

הזמן הוא תמיד "זמן קצר" יחסית לגבי גודל ההזדמנות של האדם לרכוש בו זכויות נצח על ידי לימוד תורה ועבודת ה'.

כל מי שמבין כמה גדולה היא ההזדמנות בלימוד התורה ובעבודת ה', חש בפועל כיצד הזמן שלו נע במהירות, וכמה הוא דחוק ולחוץ באמת בזמן הקצר.

אדם המבין זאת, חש תמיד שכל דקה בחיים היא "הזדמנות חולפת" עבורו, שאם ינצל אותה, הוא יזכה להתעלות בה, ואז דקת חיים זאת תשאר לו כזכות נצחית. ולעומת זאת, אם יתעצל בה, תחלוף לה הדקה הזאת על פניו, ותאבד ממנו לנצח!

החיים כולם מורכבים מקטעי זמן מנוגדים ביותר. יש קטעי זמן שאנו הופכים אותם לחיי נצח שלנו, כאשר אנו "חיים" בהם חיים אמיתיים של לימוד תורה ועבודת ה'. ויש קטעי זמן מבוזבזים, שאין בהם לא לימוד תורה ולא עבודת ה', והם בבחינת "זמן אבוד".

ולכן, הורונו חז"ל במסכת סנהדרין [לז א], שלעולם יאמר האדם "בשבילי נברא העולם", כי אם יחיה האדם בהכרה שכל הבריאה כולה יש לה ערך לפי מעשיו שלו, הוא יבין את גודל הערך של מעשיו, ואז הוא ישקיע בכל רגע ורגע את מיטב כוחותיו ואת כל מרצו, ויימצה את כל כוחות הנפש הגדולים שהעניק לו הקב"ה, כדי לנצל במלאו את הזמן הקצר שייעד לו הקב"ה, ללימוד תורה ולהתעלות בדרגות רוחניות!

וכך גם מבאר **החפץ חיים** את נוסח ברכת התורה בשחרית, "וצונו לעסוק בדברי תורה", שעל האדם לעסוק בלימודו כאילו היה זה העסק לפרנסתו, שכל כולו מרוכז בעסק, מבלי להפנות את תשומת לבו לשום דבר אחר, חוץ מאשר לדבר הנוגע להצלחת העסק.

כמובן, יש לו לאדם צורך לעסוק למען קיומו גם בדברים אחרים מלבד לימוד התורה. ואם הוא עושה זאת בכונה לשם שמים, שיוכל בשאר הזמן ללימוד תורה ולעבוד את הקב"ה, הרי גם הזמן הזה אינו נחשב לזמן מבוזבז, ואף ייחשב לו למצוה, כיון שהזמן הזה הוא **האמצעי** להגיע ל**מטרה**, שהיא הלימוד.

אך המבחן האמיתי להכרת האדם בערך הגדול של לימוד התורה, הוא במידת הריכוז שלו בשעת הלימוד, ובמידת התמקדות של חייו בלימוד התורה.

שתי המידות הללו, מידת הריכוז בלימוד ומידת ההתמקדות בו, הן הקובעות כמה זמן מחייו יקדיש האדם **למטרה**, ללימוד התורה, וכמה זמן הוא יקדיש עבור **האמצעי** למטרה!

לימוד תורה כאופן נתינתה בסיני

מצינו שיש סייעתא דשמיא מיוחדת ללימוד התורה כאשר נעשה הלימוד באופן שבו נמסרה התורה בסיני.

וכך כותב הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה [ד ג]:

אם היה [הרב] מלמד מפיו לתלמידים, מלמד. ואם היה מלמד על פי מתרגם, [היה המתרגם] עומד בינו ובין התלמידים, והרב אומר למתרגם, והמתרגם משמיע לכל התלמידים. וכשהם שואלין למתרגם, הוא שואל לרב, והרב משיב למתרגם, והמתרגם משיב לשואל. ולא יגביה הרב קולו יותר מקול המתרגם.

הלכה זאת נלמדת ממסירת התורה בהר סיני, כי באופן הזה שאלו בני ישראל מהקב"ה את שאלותיהם באמצעות משה, והוא היה מציג שאלותיהם לפני ה', וחוזר ממנו עם המענה. ולכן פוסק הרמב"ם, שעל אף שהרב מבין בעצמו את השאלה שנשאלה על ידי התלמידים, עליו להמתין מלהשיב עליה עד שישמיע המתורגמן את שאלתם לפניו, ורק אז יענה הרב על השאלה, כי זו היא הדרך שהיתה בשעת מסירת התורה בסיני.

והרמ"א פוסק בהגהתו על השולחן ערוך [הלכות קריאת ספר תורה כמו ד], שיש לעמוד בזמן קריאת התורה כמו שעמדו בני ישראל

במעמד הר סיני בשעת מסירת התורה. כי העמידה מלמדת על כבוד ומורא, כמו שהיה במעמד קבלת התורה.

וכן מצינו במסכת מגילה [כא א]:

תנו רבנן: מימות משה ועד רבן גמליאל לא היו למדין תורה אלא מעומד. משמת רבן גמליאל, ירד חולי לעולם, והיו למדין תורה מיושב. והיינו דתנן: משמת רבן גמליאל בטל כבוד תורה.

והיינו, שכבוד התורה באופן שיהיה כקבלתה בסיני, מחייב לימוד תורה בעמידה, כשם שעמדו בני ישראל בסיני בשעת קבלת התורה. אך משמת רבן גמליאל, נחלש טבעם של האנשים, ואינם יכולים עוד ללמוד תורה בעמידה כשעת קבלת התורה בסיני, ולכן בטל בכך כבוד התורה.

ולכך, אין אנו זוכים לאותה סייעתא דשמיא כבשעת מתן תורה, משום שגודל הסייעתא דשמיא תלוי בהנהגה התואמת למסירת התורה בסיני.

וכנראה, שכאשר בטל כבוד התורה, יש גם ירידה מסוימת בהשגת התורה עצמה.

ולכן, יש חשיבות גדולה להשתדל ללמוד תורה בדרך המסורה, שהתחילה בסיני ונמשכה הלאה בכל הדורות. כי שמירת המסורת המקובלת בדרך הלימוד, היא המאפשרת לזכות לסייעתא דשמיא בלימוד התורה.

רכישת מדרגות רוחניות קבועות

לפעמים, מתעורר בנפש האדם זיק של רצון להתעלות, והוא אכן עושה זאת, ומתעלה, אך לאחר זמן קצר נמוגה כל ההתעלות כיון שהיתה רק התעלות ארעית, ללא בסיס והכנה יסודית.

אמנם, יש ערך בכל עליה ועליה, גם בעליה ארעית, אך כדי לזכות במדרגה גבוהה בלימוד תורה יש צורך במדריגה רוחנית **קבועה ומבוססת**.

יסוד זה למידים אנו ממעמד הר סיני. **רש"י** מביא את דברי חז"ל, שכאשר ביקש הקב"ה ממשה רבינו להגביל את הר סיני ולהורות לבני ישראל את מצות פרישה מנשותיהם, הוא ביקש ממנו גם שיאמר להם "את כל המשפטים", שהם שבע מצוות בני נח, שבת, כיבוד אב ואם, פרה אדומה ודינין שניתנו להם במרה.

והדברים צריכים ביאור, מדוע יחד עם מצות הפרישה וההגבלה היה צריך משה לחזור ולומר להם את המצוות הללו, על אף שהן כבר היו ידועות להם?

אלא שמכאן אנו למדים, שכדי להיות ראויים לקבל את התורה, היה על בני ישראל **לבסס** תחילה את מדרגתם הרוחנית שהיתה להם באותה שעה, מדריגה שכללה באותה שעה את קיום המצוות הללו בלבד. ולפיכך ביקש הקב"ה ממשה רבינו לחזור ולשנן עמהם, כהכנה לקבלת התורה, את המצוות שכבר היו להם. כי רק מכח מדריגה רוחנית קבועה ומבוססת הם יהיו מסוגלים להעריך כראוי את מעמד קבלת התורה.

כמו כן מצינו בדברי **רש"י** [שמות כא א] על הפסוק "ואלה המשפטים" - כל מקום שנאמר "ואלה", מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני, אף אלו מסיני. דהיינו, שפרשת משפטים, המתחילה בענין עבד עברי, גם היא נאמרה בסמוך למעמד הר סיני, והיא הפרשה הראשונה שהוצגה לפני בני ישראל.

והדברים צריכים, לכאורה, ביאור. מדוע דוקא פרשה זו, העוסקת בעבד עברי שנמכר לעבדות בגלל שעבר עבירה וגנב, ולא היה לו ממה לשלם ולכן הוא נמכר עבור תשלום הגניבה, היא הפרשה הראשונה שנבחרה לאומרה לבני ישראל בסמוך למעמד הר סיני? והרי עם ישראל היה אז בשיא המעלה הרוחנית, ולכאורה בזמן שכזה, היה מן

הראוי להשמיע בפניו פרשה העוסקת בענינים גבוהים ונעלים, כפרשת שבת והמועדים או פרשת קריאת שמע, ולא פרשה העוסקת במעמד ירוד של גנב הנמכר לעבד!?

אלא, בכונה נבחרה פרשה זו, ללמד את עם ישראל כי אין כל בטחון שמעלה רוחנית הנרכשת בזמן קצר תתמיד לעולם, כי יכול אדם להגיע לפסגת הרוחניות לזמן קצר, וליפול מיד מטה, למעמד של גנב הנמכר לעבד.

רק מדריגה רוחנית קבועה, הנרכשת במאמץ ארוך ומתמשך, יכולה להחזיק מעמד למשך זמן רב, ובלבד שהקשר עם רכישת המעלות נמשך בלא הפסקה. כי הפסקת הקשר מסכנת את הדרגות שהושגו, עד כדי נפילה לדיוטא תחתונה של גניבה.

ורעיון דומה אנו מוצאים בשתי הלחם אשר מקריבים בחג השבועות, יום מתן תורה, שהן קרבן מנחה **היחיד** הנעשה מחמץ.

שתי הלחם היו עשויות מקמח **חטים**, וזמן הבאתן הוא שבעה שבועות מזמן הקרבת קרבן העומר, העשוי מקמח **שעורים**.

ומבאר **המהר"ל**, כי שתי המנחות הללו מסמלות את השינוי הרוחני הגדול של עם ישראל בשבעת השבועות בין יציאת מצרים ועד מתן תורה.

בזמן היציאה, היה עם ישראל בשפל המדריגה הרוחנית, בבחינת בהמה, שאין לה דבר עם דרגה רוחנית, ומאכלה הוא מאכל שעורים. אך במשך שבעה שבועות הם התקדמו ועלו ברוחניותם עד שהגיעו לרום מדריגת האדם, ונעשו ראויים לקבל את התורה במדריגה גבוהה של נבואה. לכן מביאים בחג השבועות קרבן מנחה העשוי מקמח חטים, שהם "מאכל אדם".

אמנם, יש לשאול, מדוע רוצה התורה ששתי הלחם יהיו "לחמי חמץ", והרי החמץ, בצורתו התפוחה, מסמל את הגאווה והיהירות, ובכך הוא מסמל את ייצר הרע בכללו.

ונראה כי דוקא בחג השבועות, שהוא יום מתן תורה, הצטוונו להביא קרבן של לחמי חמץ, כדי שנזכור תמיד, שאף על פי שהתעלינו ביום זה בקבלת התורה, עלינו להתבונן, להזהר ולשים לב תמיד, שתהיה דרגתנו הרוחנית קבועה ומתמדת. כי מן הצד אורב לנו ייצר הרע, המצפה לרגע שנשכח ונתעלם מדרגתנו, ואז הוא פועל מיד כ"שאור שבעיסה" בנסיון להחמיצנו, ולכך נועדו שתי הלחם, להזכירנו את גודל החשיבות בשמירה על קביעות רוחנית.

הקדמת יראת הרוממות ללימוד

אומר **בעל הטורים**, שיש רמז בדברי הכתוב [שמות כח ג] "ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה", שהקב"ה ממלא רוח חכמה במי שיש בו יראת ה'.

כי הגימטריה של המלים "חכמי לב אשר" שוה לגימטריה של המילה "יראת", וכדברי הכתוב בתהילים [קיא י] "ראשית חכמה – יראת ה'". וברור, שהכונה כאן היא ליראת הרוממות, שהיא נובעת מחכמת הלב, כי יראת העונש היא יראה טבעית אנוכית, דהיינו, שהאדם נשמר לעשות עבירה מאימת העונש, ואילו יראת הרוממות נובעת מחכמת האדם.

מי שהוא "חכם לב", הרי הוא ירא את ה' מפני שהוא יודע להעריך את גדלותו של הקב"ה, ולכבדו על כך. ולכן, ככל שתגדל חכמתו כך תגדל הכרתו בה', ויהיה ירא ממנו יותר ביראת הרוממות.

לאדם שכזה, לפי חכמתו שעמל וזכה בה, מוסיף הקב"ה עוד חכמה, וממלא את לבו בדרגות נוספות של חכמה.

כל אדם מישראל, בהיותו במעי אמו, הרי הוא לומד את כל התורה, וכדברי הגמרא במסכת גיזה [ל ב]. אך כאשר הוא יוצא לאויר העולם, בא מלאך וסוטר לו על פיו, ומשכחו כל התורה כולה.

היציאה של הוולד ממעי אמו לאויר העולם היא המעבר הקיצוני ביותר בין רוחניות לגשמיות. כי בהיותו בבטן אמו יש לו לעובר בהירות רוחנית מוחלטת, ללא משיכות גשמיות. ולכן, הוא יכול להגיע לידיעת התורה כולה בבהירות הגדולה ביותר. אך עם צאתו לעולם הרי הוא נכנס לעולם גשמי חומרני, ואם הוא שוקע בו, קשה לו להגיע ולהתרומם לדרגות רוחניות.

הדרך היחידה לחזור ולרכוש את הבהירות הרוחנית שהיתה לו בתחילת התהוותו, בהיותו במעי אמו, היא על ידי ניתוק מגשמיות העולם.

דבר זה יתכן רק כאשר מפעיל האדם את חכמתו, ומגיע מכח הבנתו לדרגה מסוימת ביראת הרוממות, כי אז יכול הוא להתנתק מגשמיות העולם.

יראת הרוממות האופפת את האדם, גורמת לו לבוז להנאות העולם הגשמיות, כי ההערכה וההשגה של האדם בהקב"ה מאפסת את חשיבות הגשמיות, וכנגד זה מזכה אותו הקב"ה בחכמה נוספת, שעל ידה הוא זוכה להתקדם ולעלות מעלה מעלה בדרגות יראת הרוממות.

שילוב הלימוד עם תפילה וגמילות חסדים

שנינו בפרקי אבות [א ב] "על שלשה דברים העולם עומד: על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים".

משמעות הדברים היא, שאי אפשר להגיע למדרגה גבוהה בלימוד התורה מבלי להגיע למדרגה גבוהה גם בעבודת התפילה ובעשיית חסד עם הזולת.

כי עליה והצלחה בלימוד התורה אינן תוצאות של כשרונות שכליים, אלא הן נובעות מעמל בלימוד ומרמתו הרוחנית האישית של הלומד.

רמה רוחנית שכזאת, מותנית [מלבד העמל בלימוד התורה] בעבודת התפילה ובגמילות חסד עם בני אדם. כי שלימות האדם, שעליה עומד העולם, היא היסוד המשולש של לימוד, תפילה, וחסד.

אך יחד עם זאת, התורה היא הקובעת את דרך עבודת ה' ואת האופן בו צריכים לגמול חסד עם רעהו.

וכך מסביר ר' חיים מוואלוז'ין בספרו רוח חיים לפרקי אבות, מדוע הקדים התנא של המשנה את יסוד התורה לפני יסודות העבודה וגמילות חסדים.

שהרי לכאורה, יש לתמוה, כיון ששלושת היסודות הללו נלמדו משלשת האבות, שהרי אברהם אבינו הוא עמוד החסד, יצחק אבינו הוא עמוד העבודה, ויעקב אבינו הוא עמוד התורה [איש תם, יושב אהלים], אם כן, היה לו לתנא לשנות את דבריו לפי הסדר של האבות, ולהקדים תחילה את יסוד החסד, שהוא מידתו של אברהם אבינו, ורק לאחר מכן לשנות את יסודות העבודה והתורה, של יצחק ושל יעקב.

אלא, בא התנא ללמדנו, כי יסודות העבודה והחסד צריכים להיות אך ורק על פי השקפת התורה. ולכן, הקדים התנא את לימוד התורה ושנה אותו כיסוד הראשון.

ודוגמא לדבר הוא איסור ריבית. לפני שניתנה תורה, מי שהיה מלוה לחבירו כסף, היה זה מעשה טוב, אפילו אם היה נוטל שכר סביר עבור ההלוואה. אך משניתנה תורה, הפך המעשה הטוב הזה לעבירה חמורה.

כמו כן, לפני שניתנה תורה, היה יכול כל אדם, בכל מקום, לעבוד את הקב"ה על ידי הקרבת קרבן. אבל משניתנה תורה, מותר להקריב קרבן רק במקדש ורק באמצעות כהן, ומי שמקריב בעצמו או שלא על המזבח במקדש, גם אם יחשוב שהוא עובד בכך את הקב"ה, אין זה אלא מעשה עבירה חמור.

נמצא, שמשנה זו מלמדת אותנו כי לימוד התורה חייב להיות משולב בעבודת התפילה ובעשיית חסד, אך יחד עם זאת, אין לו ללומד התורה לקבוע את סדר עבודתו ואת התנהגותו בעניני החסד לפי נטיותיו הטבעיות או לפי הבנתו האישית, אלא עליו ללמוד מן התורה כיצד יש לעסוק בעבודת התפילה ובעשיית חסד.

כיבוד רבו ותלמידי חכמים

חייב אדם לכבד את רבו המלמדו תורה, עד כדי כך, שצריך מורא רבו להיות עליו כמורא שמים, וכמו כן חייב אדם לכבד כל תלמיד חכם. ויש לכך מטרה כפולה:

המטרה הראשונה היא - לתועלת הלימוד של התלמיד.

כי במסכת פסחים [כב ב], מביאה הגמרא את דברי רבי עקיבא, שלמד מהכתוב "את ה' אלקיך תירא", "את" לרבות תלמידי חכמים, שיש לירא מתלמידי חכמים ולכבדם כדרך שמכבדים את הקב"ה.

ומסביר המהר"ל את דבריו, שמדריגת קבלת התורה שמקבל התלמיד מהרב תלויה במעמדו של הרב בעיני התלמיד. ככל שהתלמיד יותר מכבד את הרב ויותר ירא מלפניו, כך תהיה מדריגת קבלת התורה ממנו גבוהה יותר.

והמטרה השניה היא – כבוד הנובע מהכרת כוחו המיוחד של רבו המלמדו תורה

כי מצינו בתלמידי חכמים היושבים לדון דין תורה, שמכריז עליהם הכתוב "א-להים ניצב בעדת א-ל, בקרב אלהים ישפוט" [תהילים פב א].

דהיינו, שהדיינים זוכים להגיע לחקר האמת, היות והקב"ה הוא הנותן להם את היכולת לראות את האמת, כראיה אלוקית, כפי שהוא עצמו רואה אותה.

לכח מיוחד זה, של ראיית האמת בראיה אלוקית, זוכים הדיינים, כיון שהם ממלאים את תפקידם וייעודם כמעמידי האמת של הקב"ה בעולם.

ובדומה לדיינים, גם הרב המעביר את תורת ה' לתלמידיו, זוכה לכח דומה, כיון שהוא ממלא את שליחותו של הקב"ה, להעביר את אמיתת תורתו לתלמידים. וזוכה הרב, מכח תלמידיו, להתעלות ולהגיע לראייה יותר אמיתית בלימוד התורה, יותר ממי שלומד תורה לעצמו בלבד.

ולכן, יש מצווה על התלמיד לכבד את רבו. כי הכבוד הזה מרומם את שניהם, את הרב ואת התלמיד. שהרי כאשר מעריך התלמיד את רבו, הוא מקבל ממנו יותר, והיות והשפעתו של הרב נעשית חזקה יותר, זוכה רבו לסייעתא דשמיא לראות יותר ויותר את האמת האלוקית שבתורה, ולהעבירה לתלמיד.

לימוד בכונה טהורה

אור החיים הקדוש [שמות כז כ] מביא בשם ספר "זוהר חדש" [בראשית ח], שעם ישראל זכה להגאל משלש גלויות בזכות שלשת האבות. מגלות בבל נגאלנו בזכותו של אברהם אבינו, מגלות פרס ומדי נגאלנו בזכות יצחק אבינו, ומגלות יוון נגאלנו בזכות יעקב אבינו.

וממשיך הזוהר ואומר, שמהגלות הנוכחית, גלות אדום, נגאל בזכות משה רבינו, והסיבה להתמשכות הגלות הזאת היא משום שאין משה רבינו הפץ לגאלנו כל עוד אנו "עם בטלנים מן התורה".

ומבאר "אור החיים" את כוונת הזוהר, שעסק התורה הנדרש לצורך הגאולה באמצעות זכותו של משה רבינו, הוא לימוד תורה בכוונה טהורה, לשמה, בלי כל כוונה זרה, לקנתר או להתגדל.

וצריכים לומדי התורה לכתת גופם וכוחם, על דרך שאמרו חז"ל על "אדם כי ימות באהל", מלמד הכתוב שאין התורה נקנית אלא למי שממית עצמו עליה!

כי משה רבינו, שעל ידו ניתנה התורה לעם ישראל, יעמיד את זכותו למען הגאולה העתידה, רק כאשר לימוד התורה יהיה בבחינת "שמן זך", טהור לחלוטין. דהיינו, שהלימוד יהיה בכוונה טהורה, ללא כל פניה אישית, ובאופן של "כתית למאור", של מסירות נפש, מתוך נכונות להקרבה עצמית, של כתיתה והתבטלות, ולא מתוך רצון להתגדל ולהתגאות.

ולאור דברי הזוהר ואור החיים, אפשר להבין יותר גם את דברי חז"ל על הכתוב "הקול קול יעקב, והידים ידי עשיו". דהיינו, שיצחק בירך את יעקב ב"קול יעקב", שלימוד התורה שלו ["קול יעקב"] הוא זה שיגבר על ידיו של עשיו. כי לימוד התורה באופן שלמד יעקב אבינו ["איש תם יושב אהלים"] שהוא לימוד בטהרה גמורה ומתוך ניתוק מהעולם החומרני, הוא האמצעי להתגבר על כוח אויבינו, והוא האמצעי לגאולה השלימה.